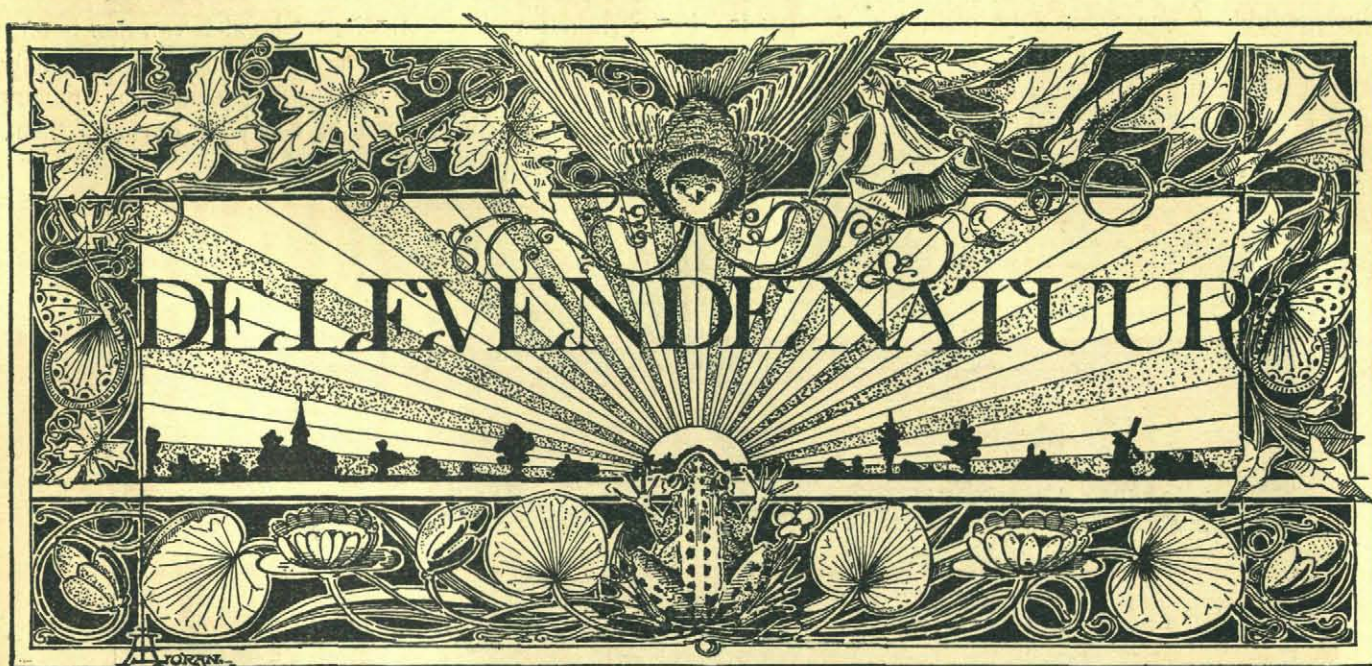

REDACTIE

E. HEIMANS, Amsterdam en JAC. P. THIJSSSE, Bloemendaal.

ADRES DER REDACTIE:

E. HEIMANS, PL. MUIDERGRACHT 55.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

LANGS HET STRAND.

Met September breekt voor den vogelliefhebber een bedrijvige tijd aan. Het trek- en zwerv-instinct is weer in de meeste vogels ontwaakt en vóór zij door den naderenden winter overvallen worden, vertrekken zij naar warmer streken.

Zooals men weet, onderscheidt men trek- en zwervvogels. De laatste — in het zelfde klimaat blijvend — zwerven in het koude jaargetijde rond en vertoeven slechts zóólang op de zelfde plaats, als daar voedsel voor hen te vinden is.

De trekvogels brengen het koude jaargetijde in warmer streken door. Niet alle trekken echter op dezelfde manier. Sommige soorten — tot groote scharen vereenigd — leggen in eens of in gedeelten met groote snelheid den afstand naar hun winterverblijf af. Andere soorten doen de reis meer op hun gemak en verplaatsen zich op de manier der zwervvogels langzaam van het Noorden naar het Zuiden. Vele van deze vogels. — uit het hooge Noorden komende — gaan niet verder zuidwaarts, dan strikt noodzakelijk is en staan als wintergasten bij ons te boek.

In September nu wordt het levendig overal. Langs de wegen trekken zwermen meezen en goudhaantjes, en in het bosch, dat 's zomers maar weinig vogels herbergt, weerklinken weder de lok- en roeptonen van vinken, boomklevers, meezen en ander klein grut. Ook aan het zeestrand wordt het drukker,

het aantal meeuwen neemt gaandeweg toe, het kleine strandvolkje — de plevieren en strandloopers — begint zich meer en meer te vertoonen en elke dag kan nieuwe verrassingen brengen.

's Zomers is het eenzaam aan de stranden. Hier en daar staat een troepje zilvermeeuwen bijeen, soms een enkele mantelmeeuw er tusschen; een eenzame scholekster wandelt heen en weer en het is nog een buitenkansje als ge een paar bontbekpleviers ziet.

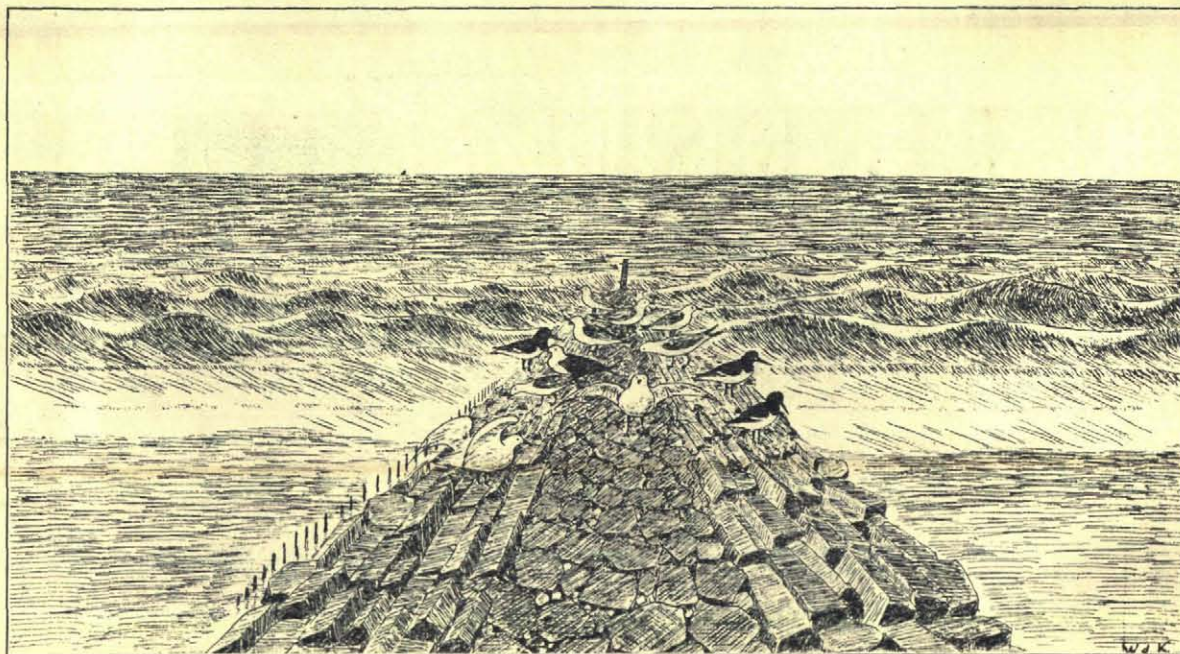
Hoe meer het naar den herfst loopt, hoe groter de zwermen meeuwen worden, en zelfs den gewonen wandelaar moet het dan opvallen, dat zij niet alle van de zelfde soort zijn. Wij zien groote en kleine, lichte en donkere, de een met gelen, de andere met zwarten snavel. Het is een gekrioel van allerlei soorten. Niet te verwonderen is het, dat men — op het eerste gezicht reeds ontmoedigd wordende — alles maar met den algemeenen naam van „meeuw“ betitelt en rondkijkt of er niet wat anders te bestudeeren valt.

Maar dat is het juist, op vele tochten ziet ge dikwijls niet veel anders dan meeuwen en nog eens meeuwen, steeds weer denzelfden roodpoot of denzelfden geelsnavel en dat werkt op het laatst zoo teleurstellend, dat het plezier er af gaat en men liever weer dwalen gaat langs velden en wegen om daar zijn geluk te beproeven.

Het is niet te ontkennen, dat de strandvogels wel het lastigste van alle vogels zijn waar te nemen,

Veel geduld — een waar Jobs geduld — een goede kijker (liefst een Triëder) of zeer scherpe oogen zijn noodig om eenig resultaat te bereiken. Nergens is eene gelegenheid zich verdekt te kunnen opstellen —

schrikken wakker en die, welke zich van den hoofdtroep verwijderd hadden, vinden het veiliger, zich weer daarbij te voegen. De wandelaar komt nader. Opgepast, reeds loopen er een paar onrustig heen

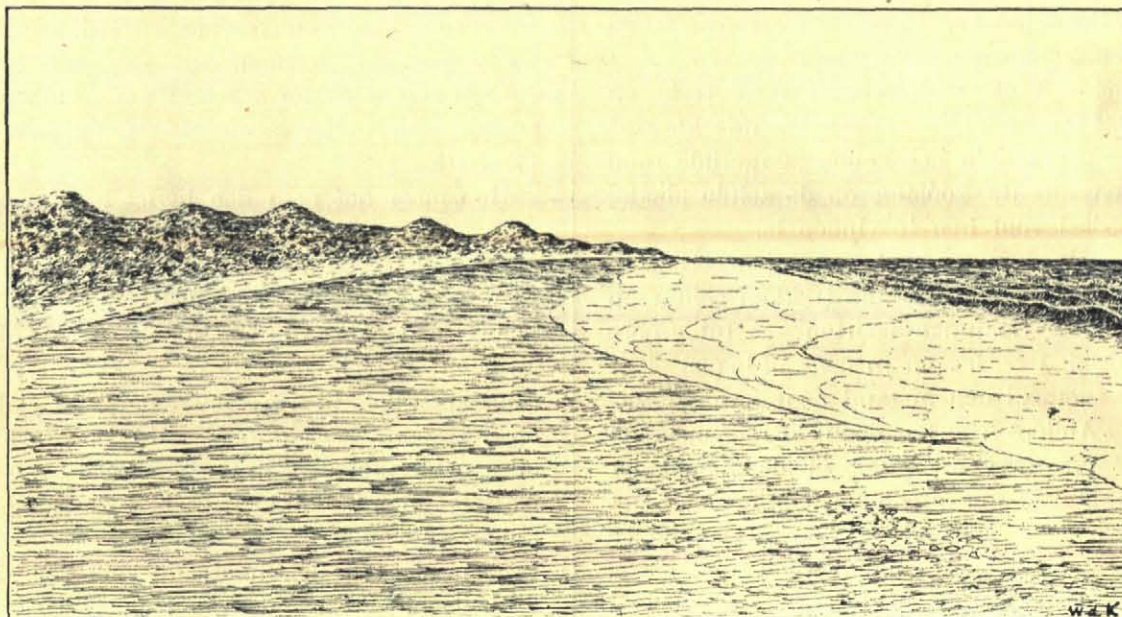

Meeuwen en Scholeksters op een hoofd.

de duinrand is meestal te ver verwijderd —; voetje voor voetje dient naderbij geslopen te worden en zelfs dan kan alles nog te vergeefs zijn.

Er is veel voorzichtigheid noodig, om een troepje

en weer. Even stilstaan om ze tot rust te doen komen. Alle snavels zijn één kant uitgericht. Eigenaardig is het dat een meeuw je bijna nooit recht in het gezicht aankijkt, maar meestal met één

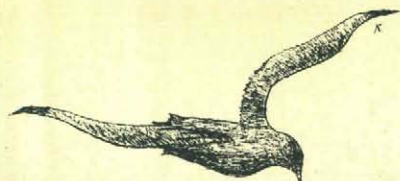

Langs het strand.

meeuwen dicht te kunnen naderen. Met hunne scherpe oogen hebben zij den wandelaar reeds op verren afstand ontdekt en beginnen dan hunne maatregelen te treffen. De slapers of slaapsters

oog van terzijde; zeker omdat zij zich dan niet meer behoeft om te draaien vóór zij wegvliegt. Weer een paar stappen voorwaarts. Het wordt steeds kritieker, één wipt reeds met zijn staart,

een ander wil zijne vleugels uitslaan. Dan nog een paar meter verder, en floep, daar gaat de heele zwerm de lucht in, om een heel eind verder weer neer te strijken.

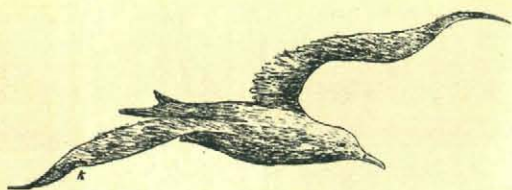

Veel gemakkelijker zijn de meeuwen te naderen, als zij alle op het uiteinde van een steenen piertje zijn neergestreken. Zij schijnen dit eene zoo aangename rustplaats te vinden, dat zij niet dan door nood gedwongen de vlucht nemen.

Loopen er naar hun zin te veel menschen op het strand, dan kiezen zij voor een tijdje het ruime sop, men ziet ze dan op eenigen afstand van de kust, als witte stipjes op de golven heen en weer wiegen, nu zichtbaar, dan weder achter een hoogen golfrug verdwijnend. Dan ziet ge natuurlijk zeer weinig.

Maar wat deert het ook, of ge een enkelen keer geen vogels aantreft. Het zeegezicht blijft steeds even mooi en geeft telkens weer een anderen indruk. Wanneer is het meer opwekkend aan het strand, dan 's morgens vroeg, wanneer de zon nog achter den duinrand verscholen is, de teerblauwe zee kalm ligt uitgestrekt onder de morgennevels en de koppen der golfjes, kabbelend uitlopend op het strand, lichtroze getint zijn door het morgenrood, reeds glorend over den duinrand.

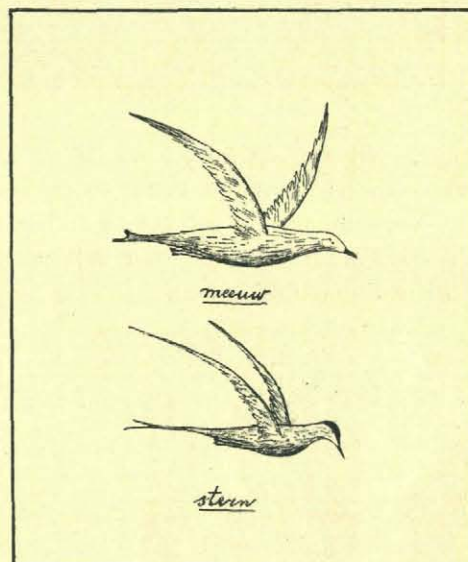
En is er niet altijd wat nieuws aan het strand waar te nemen. Nu eens een zeekrab, die door eb verrast, geen tijd meer had naar zijn element terug te keeren, dan weer eene rijke verscheidenheid aan wieren en andere zeeplanten, die meer aandacht verdienen, dan er tot heden aangeschonken werd. Daar ik mij echter heb voorgenomen, alleen over vogels te schrijven, bepaal ik mij tot een paar teekeningen.

Laten wij nu de verschillende meeuwensoorten eens nader bekijken en daarbij met de meest bekende de kok- of kapmeeuw beginnen. Elk stedeling kent deze meeuwen vooral in Amsterdam, waar zij 's winters bij honderden boven de grachten heen

en weer vliegen en hunne prachtige vliegkunst vertoonen. Eigenlijk zijn het zoetwatervogels, die zich het liefst in het binnenland op moerassige plaatsen ophouden. Dat zij echter alleen in tijden van ijs — wanneer het binnenwater voor hen gesloten is — aan de kust zouden komen, zooals Dr. Bueckers in „Onze vogels“ opmerkt, lijkt mij onjuist. Reeds in September zag ik ze meermalen aan het strand.

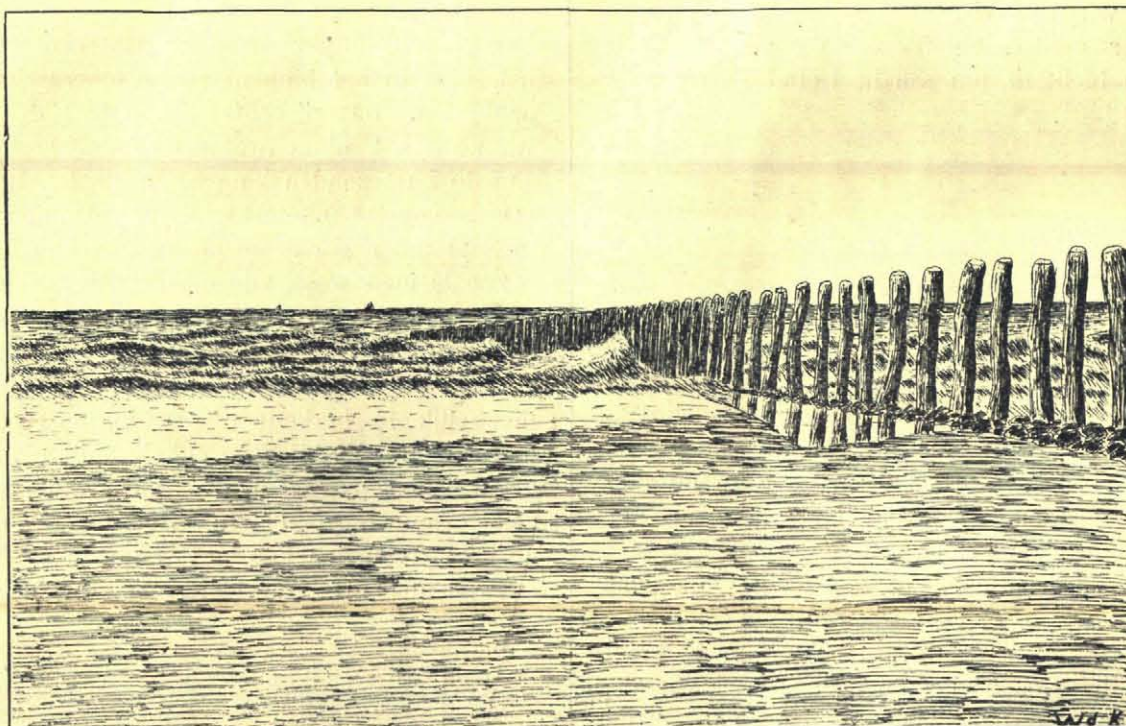
Zooals men weet, zijn deze vogels alleen 's zomers van eene donkerbruine kap voorzien, in den herfst en 's winters verdwijnt deze kleur en krijgen zij de gewone meeuwentinten. Toch zijn zij dan nog gemakkelijk te herkennen aan hunne roode pooten en snavel, wat bij geen enkele andere meeuw het geval is, behalve bij de dwergmeeuw die zich slechts zelden aan onze kusten vertoont. Tevens hebben zij op zij van den kop, achter het oog een duidelijk waarneembaar zwart vlekje. Wie deze vogels een-

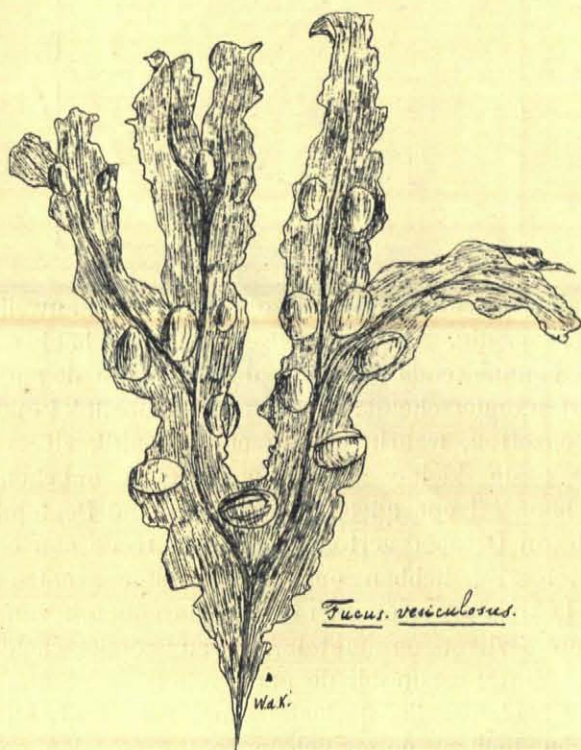
maal goed kent, heeft deze kenmerken nauwelijks meer noodig. In hun wijze van doen, hebben zij iets kenmerkends, wat hen duidelijk van de andere soorten onderscheidt; ik zou evenwel moeilijk kunnen uiteenzetten, waarin dit verschil eigenlijk zit.

Ook de kleine zeemeeuw is geen onbekende, ofschoon bij ons alleen wintergast. Eind September of begin October vertoonen zij zich reeds aan onze kusten. Zij hebben ongeveer dezelfde grootte als de kokmeeuwen en hierdoor reeds dadelijk van de grootere zilver- en mantelmeeuwen te onderscheiden.

's Winters zijn bij de oude vogels de pooten en snavel blauwgrijs, de laatste met gele punt, bij de jongen hebben de snavel en pooten een donkerder tint. Ook het vederkleed is 's winters anders. Terwijl zij 's zomers wit zijn met blauw grijzen mantel zijn zij 's winters op kop en zijden met bruine vlekken geteekend, de jongen hebben daarenboven een bruin-grijzen rug.

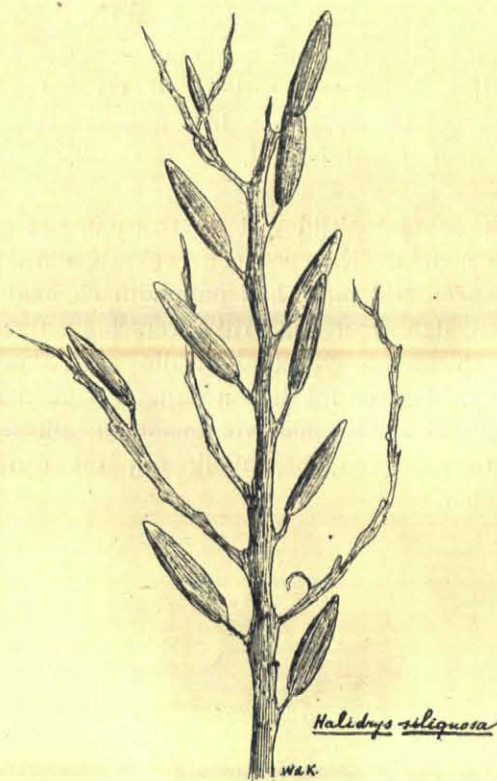
Nu komen wij aan de groote soorten. Eerstens de zilvermeeuwen; hebt ge deze soort een keer met de kleine zeemeeuw bijeen gezien en het verschil in grootte goed waargenomen, dan zult ge ze later gemakkelijk kunnen herkennen.

Trouwens het zijn ook weer bekende gasten, zoowel aan het strand als in het binnenland. In herfst en winter bedekken zij in talrijke schare de weilanden, terwijl zij het geheele jaar door aan het strand te zien zijn. Daar zijn zij in hun element, men moet ze zien zweven

hoog boven de wijde zee met de groote witte vleugels wijd uitgespreid of rondplassend in het water op een zonnigen herfst dag.

Het gemakkelijkst zijn deze vogels te herkennen

aan hunnen gelen snavel met rood uitsteeksel; jonge vogels zijn donker gevlekt en hebben een nagenoeg zwarten snavel. De pooten zijn vleeschkleurig zoowel bij ouden als jongen.

Van dezelfde grootte zijn de mantelmeeuwen.

Deze zijn ook het geheele jaar door aan het strand waar te nemen, hoewel veel minder algemeen. De oude vogels zijn door hunnen zwarten mantel heel gemakkelijk van de andere te onderscheiden. Het zijn prachtige zeevogels, fors gebouwd, met statige en voorname houding. Jonge vogels hebben een zeer donker, gelijkmatig vederkleed met een bijna zwarten snavel; zij hebben veel overeenkomst met de jonge zilverbreeuwen en op het eerste gezicht licht hiermede te verwarren.

Naast deze meer algemeene, worden onze kusten zoo nu en dan door meer zeldzame soorten bezocht. 's Winters komt de drieteenige meeuw er vrij algemeen voor, en ook de kleine en groote burgemeester vertoonen zich een enkelen keer. De eerste heb ik nog niet aan het strand opgemerkt, het is dit jaar ook voor het eerst, dat ik in staat ben geregeld strandtochten te ondernemen en mijne waarnemingen loopen pas tot October. Hierover dus later.

Behalve de meeuwenfamilie komen nog andere soorten aan het strand voor, die studie vereischen. Ik spreek nog niet eens van de strandloopers en plevieren, deze zijn het struikelblok van menig beginnend ornitholoog, ook ik ben nog weinig van deze vogels op de hoogte.

Maar nu heb ik de sterntjes op het oog. Drie soorten kunt gij vrij algemeen aan het strand aantreffen: het gewone vischdiefje (*Sterna hirundo*) de dwergster (*Sterna minuta*) en de groote ster (*Sterna cantiaca*).

Deze sierlijke vogels zijn gemakkelijk van de meeuwen te onderscheiden. In de vlucht aan de lange puntige vleugels, de snelle pittige bewegingen en aan de houding van den snavel, die bij de stern en naar beneden gericht is en bij de meeuwen meer horizontaal uitgestrekt.

Interessant is het een zwerm vischdiefjes aan de vischvangst te zien. Met snelle en sierlijke wendingen zwenken zij boven het water, nu hoog dan laag. Eensklaps zien zij wat, zij houden in, blijven even fladderend in de lucht stilstaan en schieten dan met den snavel omlaag loodrecht naar beneden. Men zou verwachten, dat zij met zoo'n vaart geheel onder de golven zouden verdwijnen, maar neen, even slechts beroeren zij het water, de snavel alleen komt er mede in aanraking. In negen van de tien gevallen hebben zij een klein vischje veroverd, dat al vliegende verorberd wordt. Als meerdere zeevogels schijnen zij hun prooi met den staart vooruit naar binnen te slikken. Soms laten zij bij hunne pogingen om het verkeerd gepakte vischje om te draaien, hun prooi vallen, waarna

zij onverstoord met de vischvangst verder gaan. Zijn zij verzadigd, dan strijken zij alle ergens neer, liefst op de paaltjes der paalweringen, en zoo deze er niet zijn — op het vlakke strand tusschen de meeuwen in.

Zij zijn altijd de eerste, die het sein tot opvliegen geven. Toch kan men ze nu en dan gemakkelijker dan de meeuwen waarnemen. Heeft een meeuw eenmaal de vlucht genomen, dan vliegt zij ook meteen een flink eind weg. Een sterntje doet anders. Wanneer ge maar oppast stil te blijven staan, gebeurt het dikwijls dat zij een kring in de lucht beschrijven en weer op nagenoeg dezelfde plaats neerstrijken.

Het vischdiefje is wel de algemeenste soort. Deze, zoowel als de dwerg-zeezwaluw zijn zomergasten, die eind September vertrekken. Behalve door de grootte verschillen zij hierin, dat de laatste een wit voorhoofd heeft, terwijl bij het vischdiefje de geheele bovenkop zwart is. Verder is de kleur van snavel en pooten bij het vischdiefje rood en bij *Sterna minuta* oranje, wat echter op grooten afstand niet zoo duidelijk in het oog springt. In het winterkleed hebben beide soorten een wit voorhoofd, evenals de jongen van het vischdiefje.

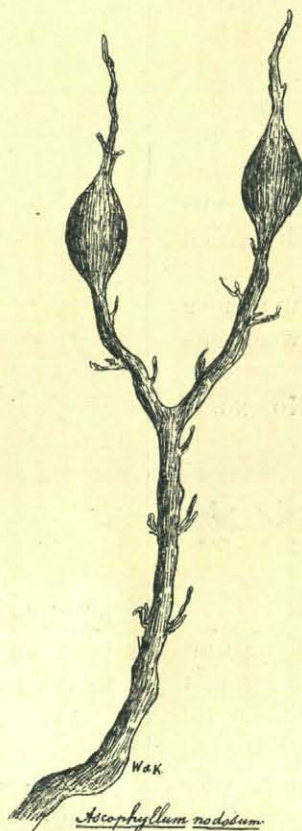
Ook de groote zeester is dikwijls aan onze kusten waar te nemen. Hij is zeer kenbaar aan de lichte punt van zijn overigens zwarten snavel. Ook breidt zich het wit van het voorhoofd méér naar achteren uit dan bij de vorige soorten. Ziet men ze met het vischdiefje bijeen, dan zijn zij tevens ook duidelijk aan hunne grootte te herkennen.

Dit zijn de meeuwen- en sternsoorten die in de maanden September en October bijna zeker aan onze stranden vertoeven. Met den scholekster zijn zij het geheele jaar de meest algemeene strandvogels. In Augustus zijn nog weinig andere soorten aangekomen maar hoe meer de winter nadert, hoe meer verscheidenheid er in het strandvolkje komt.

September is de tijd van regenwulpen, kenbaar aan den krommen, naar beneden gebogen snavel en de blauwgrijze pooten. Zij zijn kleiner dan de gewone wulpen en hebben ook een korteren snavel. Het zijn schuwe vogels, die zich liefst afzonderd van de meeuwen op het droge gedeelte van het strand ophouden. Gewoonlijk ziet ge ze over het hoofd; daar het oog meest naar de zeezijde gericht is, worden zij eerst dan opgemerkt, als

zij in een wijden boog heenvliegen om in de verte weer neer te strijken.

Voor de kleine strandbewoners — de plevier

en strandloopers — schijnt September nog niet de geëigende maand. Wel zag ik dikwijls een paar bontbek- of strandpleviers, maar steeds nog in gering aantal.

Wat ge misschien niet aan het strand zoudt verwachten is het witte kwikstaartje. Op bijna al mijne tochten zag ik deze bewegelijke vogeltjes op en neer trippelen, soms rustig tusschen de meeuwen in; bang voor natte voeten zijn zij in het geheel niet; trouwens het is bekend dat zij graag in het water rondplassen. Het gele kwikstaartje houdt ze dikwijls gezelschap.

Ook twee tapuitsoorten zijn dikwijls te zien; de roodborsttapuit komt meestal niet op het strand, maar houdt zich aan de uiterste duinrand op; de gewone tapuit vertoont zich ook vele keeren op het strand.

De scholekster heb ik reeds genoemd. In September ziet ge veel jonge vogels, alleraardigste kwieke diertjes, reeds geheel op de oude gelijkend, het zwart alleen is wat bruiner van tint en de snavel wat doffer.

Verder kunt ge zoo nu en dan een tureluur verrassen, terwijl hij op een steenen piertje voedsel zoekt. Ook de zwarte kraai en het kauwtje dien ik volledigheidshalve te vermelden.

Een volgende keer hoop ik u van mijne verdere waarnemingen iets mede te deelen. Deze loop tot nu toe slechts over de maanden Augustus en September. Een paar malen in de week trek ik in den vroegen morgen met mijn triëder gewapend het strand langs in de hoop op nieuwe waarnemingen. En daar is veel kans op. Zooals ik zeide, wordt het na September steeds levendiger en neemt het aantal soorten meer en meer toe. Ik zou graag eens de plevieren en strandloopers willen bestudeeren en zoovele andere soorten.

Tot een volgenden keer dus. Ik hoop dan genoeg nieuwe vogels te hebben gezien, om u er weer eens wat van mede te deelen.

W. J. C. DE KONING.

s'Gravenhage, October 1907.

DE RIETGAL.

Het is hier al meermalen gezegd, dat de natuurhistorische waarnemingen in den winter niet behoeven stil te staan. Integendeel zijn er tal van zaken, die juist in de wintermaanden afgedaan moeten worden, omdat anders de kans weer voor een jaar verkeken is.

Alleen — en dat is een voordeel — men is gewoonlijk niet zoo speciaal aan een bepaalde week of veertien dagen gebonden, zooals 's Zomers vaak 't geval is.

Toch is 't aan den anderen kant raadzaam, om met het verzamelen van materiaal voor de winterstudie niet te lang te wachten; want van veel dingen is de voorraad tegen het eind van den winter sterk gedund.

Enkele dingen echter kun je den heelen winter door vinden, en daartoe behoort de rietgal. Eigenlijk mag ik niet zeggen *de* rietgal, want ik ken vier galvormingen op riet, terwijl Schlechtendal er zelfs acht aangeeft in zijn bekende praktische determineertabel.

Maar de opvallendste, de grootste, hebben we toch wel het recht zoo te noemen, en dat is de eigenaardige sigaar-vormige gal, waarvan de afb. hiernevens gaat. Overal waar riet staat, is deze gal te vinden. Ik heb ze verzameld in de duinen,

bij Muiderberg, bij de Oranjesluizen, in de Kalfjeslaan, bij de Petroleumhaven, in Bussum, bij Halfweg, te Holysloot, enz.

Al naar den tijd van 't jaar kan men in zoo'n gal eene larve of eene pop vinden van het insect, dat de galvormer is, n.l. de vlieg, die je op de figuur afgebeeld ziet.

Ongeveer Mei—Juni komt het dier uit; de rietstengels zijn dan ongeveer een voet lang, en nu legt de vlieg haar eieren aan den top van die stengels, telkens één ei tegelijk.